

3rd National
Conference
On Entrepreneur
Schools

سومین کنفرانس ملی مدارس کارآفرین



www.nces.ir

www.andishehsch.ir

باسمه تعالی

مدرسه کارآفرین، تفکر خلاق و مهارتهای علمی

محمد کارکنان نصرآبادی

مدیر خانه خلاق علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه کاشان

مقدمه

- به رغم تحولات فرهنگی و تغییر در شیوه زندگی، بسیاری از دانش آموزان در رویارویی با مسائل توانایی‌های لازم و اساسی را ندارند. نداشتن مهارت‌های لازم برای حل مسئله آنان را در مواجهه با مشکلات روزمره و مقتضیات آن آسیب‌پذیرتر کرده است.
- پژوهش قدمتی برابر با آغاز حیات، پیشینه‌ای به وسعت تاریخ و ریشه در سرشت آدمیان دارد که با تفکر و تعقل سامان می‌یابد.
- فعالیت‌های گروهی دانش آموزان: کاشتن دانه در زمین فکر و اندیشه‌یادگیرندگان
- فعالیت‌هایی که چگونه فکر کردن، چگونه پرسش کردن، چرا پرسش کردن و پیدا کردن راه و روش پاسخ برای پرسش‌ها را به کودکان و دانش آموزان می‌آموزد (کودکان و دانش آموزان پژوهنده - یادگیرندگان پژوهش‌گر)
- نقطه شروع فعالیت‌های پژوهشی، پاسخ‌گویی به سؤالات و نیازهای دانش آموزان است و درنهایت، راه منطقی حل مسائل برای بهتر زیستن را به آن‌ها آموزش می‌دهد.

مهارت های زندگی

- مهارت های فکری دانش آموزان نوجوان برای مواجه شدن با مسائل دنیای امروز و عصر اطلاعات کافی نیست. این امر بیانگر تأکید زیاد بر محفوظات و محافظه کار بودن، توجه کمتر به نوگرایی، خلاقیت و آینده نگرایی در شیوه آموزش ماست. در حالی که بر شیوه دانستن، یادگیری، پرورش قدرت تشخیص، توانایی شناسایی محیط، تجزیه و تحلیل، و تفکر انتقادی تأکید نمی شود.
- لزوم آموزش مهارت های تفکر (خلاق، نقادانه و حل مسئله) برای حل مسائل، رفع مشکلات زندگی و حفظ سلامت فرد
- آموزش مهارت های زندگی همچون حل مسئله، تفکر انتقادی و تفکر خلاق، تصمیم گیری، مهارت های ارتباطی و بین فردی، خودآگاهی از اهداف بنیادی نظام های آموزشی است.

مهارت‌های زندگی

توانایی تفکر انتقادی: تفکر انتقادی، توانایی تحلیل اطلاعات و تجربه‌هاست. آموزش این مهارت، دانش آموزان را قادر می‌سازد تا در برخورد با ارزش‌ها، در برابر فشار گروه و رسانه‌های گروهی مقاومت کنند و از آسیب‌های ناشی از آن در امان بمانند.

توانایی حل مسئله: این توانایی فرد را قادر می‌سازد مسائل زندگی را راحت‌تر حل کند. چنانچه مسائل مهم زندگی حل نشده باقی بمانند، استرس روانی حاصل از آن به فشار جسمانی منجر می‌شود.

توانایی تفکر خلاق: این نوع تفکر هم به حل مسئله و هم به تصمیم‌گیری‌های مناسب کمک می‌کند. با استفاده از این نوع تفکر، راه‌حل‌های متفاوت یک مسئله و پیامدهای هر یک از آن‌ها بررسی می‌شود. این مهارت فرد را قادر می‌سازد، مسائل را از روی تجربه‌های مستقیم خود دریابد و حتی زمانی که مشکل وجود ندارد و تصمیم‌گیری خاصی مطرح نیست، با سازگاری و انعطاف بیشتر به زندگی روزمره بپردازد.

مهارت های زندگی

توانایی تصمیم گیری: این توانایی به فرد کمک می کند تا به نحو مؤثرتری درباره مسائل زندگی تصمیم گیری کند.

توانایی ارتباط مؤثر: این توانایی به فرد کمک می کند تا بتواند متناسب با فرهنگ، جامعه و موقعیت، به صورت کلامی یا غیر کلامی، نظرات، عقاید، خواسته ها، نیازها و هیجان های خود را ابراز کند.

توانایی برقراری روابط بین فردی: این توانایی به برقراری روابط بین فردی مثبت و مؤثر فرد با انسان های دیگر کمک می کند.

توانایی خود آگاهی: توانایی شناخت خود و آگاهی از خصوصیات، ضعف ها و قوت ها، خواسته ها، ترس ها و انزجارهای خویش است.

توانایی هم دلی: یعنی اینکه فرد بتواند زندگی دیگران را، حتی زمانی که در شرایط آنها قرار ندارد، درک کند.

اهمیت مهارت های علمی

با ورود به دوران فراصنعتی و عصر اطلاعات به دلیل ویژگی هایی مانند انفجار دانش، تحول و تغییر سریع یافته های علمی، حضور ماشین های هوشمند در عرصه تعلیم و تربیت و از همه مهم تر عدم قطعیت معرفت علمی، نه امکان انتقال همه یافته های علمی وجود دارد و نه ضرورتی در این زمینه احساس می شود. به همین دلیل، متخصصان تعلیم و تربیت و برنامه ریزان درسی به جای انتقال حقایق علمی، پرورش و تقویت روش ها و نگرش های علمی را توصیه می کنند و به جای تولید مجدد حقایق علمی، بر فرایند تأکید می کنند.

بنابراین، دانش آموزان باید بیاموزند که چگونه به تنهایی فکر کنند، تصمیم بگیرند، و درباره امور مختلف قضاوت کنند. دانش آموزان در فرایند آموزش باید بتوانند ادراک حسی، فهم نظریات مختلف و تفکر علمی و نقاد خود را تقویت کنند و رشد دهند.

ضرورت آموزش مسئله محور در تعلیم و تربیت

حل مسئله در قالب فعالیت در گروه‌های کوچک زمینه مناسبی برای دستیابی به بسیاری از اهداف ناظر بر تربیت اخلاقی مانند مسئولیت‌پذیری، رعایت حقوق دیگران، ارزش‌گذاری به کار دیگران و در نظر گرفتن عدالت در بحث خواهد بود. قرار گرفتن دانش‌آموزان در موقعیت حل مسئله موجب برهم خوردن تعادل برقرار شده میان دانش‌آموز و محیط می‌شود و این پدیده همان چیزی است که پیازه آن را کلید رشد عقلانی یا تقویت ساختار شناختی می‌داند.

روش حل مسئله به صورت کار گروهی سبب خواهد شد که مهارت‌های تفکر انتقادی دانش‌آموزان در کلاس درس نیز به صورت کنش متقابل در فضایی فعال تقویت شود. در روش حل مسئله مهارت‌هایی همچون مشاهده، مقایسه، سازماندهی اطلاعات، تعیین و کنترل متغیرها، تدوین و آزمون فرضیه‌ها، تحلیل، استنباط، ارزش‌یابی و قضاوت تقویت می‌شود.

ضرورت مهارت تفکر خلاق در تعلیم و تربیت

آموزش فلسفه به کودکان و دانش آموزان نوعی پرورش تفکر فلسفی است. برای پرورش این تفکر در هر جامعه‌ای ملاحظات بسیاری وجود دارد که مهم‌ترین آن زمینه‌های فرهنگی و فلسفی آن جامعه قلمداد می‌شود. گام به گام تا اندیشه عنوان طرحی است که با هدف پرورش تفکر فلسفی کودکان ایرانی در مراکز فرهنگی و هنری کانون پرورش فکری کودکان و دانش آموزان پیش‌بینی شده و مراحل مطالعاتی و پژوهشی خود را پس از چهار سال، پشت سر گذاشته است.

آموزش فلسفه شامل مفاهیم اخلاقی، آموزش منطق، مفاهیم روش‌شناسی، قیاس، استقرا، روش حل مسئله و شیوه‌های پژوهش می‌باشد.

فرض بنیادی نظام تعلیم و تربیت پژوهش - محور، تربیت افراد خلاق از طریق رشد و توسعه قدرت فهم و ایجاد آمادگی در فراگیران برای مواجهه متفکرانه، مستدل و معقول با چالش‌های دشوار زندگی است

3rd National
Conference
On Entrepreneur
Schools

سومین کنفرانس ملی مدارس کارآفرین



www.nces.ir

www.andishehsch.ir

روش های آموزش تفکر

مدارس باید علاوه بر مهارت های سه گانه خواندن، نوشتن و حساب کردن شایستگی به کارگیری حقایق علمی را نیز به دانش آموزان بیاموزند. به کارگیری حقایق علمی ارتباط مستقیم با تفکر و نحوه اندیشیدن و قضاوت دانش آموزان دارد.

بهترین روش برای پرورش تفکر انتقادی به کارگیری روش حل مسئله به صورت تفحص گروهی است. تفکر انتقادی و حل مسئله از نظر ماهیت یکی هستند و هر دوی آنها از انواع مهارت های تفکر به حساب می آیند. به عقیده سیفرت، تفکر انتقادی بیشتر با فرایند تفکر و حل مسئله بیشتر با فرآورده یا نتیجه تفکر سر و کار دارد و بسیاری از روان شناسان برای آنها مراحل آموزش و یادگیری یکسان پیشنهاد داده اند.

رسالت و هدف اصلی تعلیم و تربیت، آموزش موانع تفکر انتقادی در برنامه درسی آموزش متوسطه و بارآوردن افرادی است که بتوانند تفکر کنند و به ماحصل تفکر دیگران اکتفا نکنند؛ یعنی پرورش افرادی که مایل به تحقیق و بررسی هستند نه کسانی که صرفاً پذیرای آنچه گفته می شود.

پیشنهادات

- به جای انتقال حقایق علمی به دانش آموزان ، راهنما و تحلیل گر راهبردهای به کار گرفته شده در حل مسائل آنها باشیم و به جای ذخیره سازی اطلاعات، اعمال متفکرانه را پرورش دهیم.
- به منظور حل مسائل دنیای واقعی دانش آموزان ، به رویکردهای واقع گرایانه توجه شود.
- یادگیری مشارکتی را محور فعالیت های آموزشی خود قرار دهیم و همواره از آن حمایت کنیم.
- محیط آموزشی را براساس نیاز واقعی دانش آموزان طراحی کنیم و تجهیزاتی را فراهم سازیم که آنان را در تعبیر و تفسیر چندانگانه مسئله کمک کند.
- زمینه سازی مناسب فرهنگی و اجتماعی و سیاست گذاری ها و راهبردهای آموزشی مناسب برای پرورش نسل جوان متفکر نقاد فراهم نماییم

3rd National
Conference
On Entrepreneur
Schools

سومین کنفرانس ملی مدارس کارآفرین



www.nces.ir

www.andishehsch.ir

پیشنهادات

- شرایطی را برای طرح دیدگاه‌های متفاوت در محتوا فراهم سازیم.
- محیط و تجهیزاتی را فراهم کنیم که به دانش آموزان در تعبیر و تفسیر چندگانه جهان کمک کند.
- به جای تولید مجدد دانش، به ساختار دانش و به جای ذخیره‌سازی اطلاعات به اعمال متفکرانه را توجه کنیم.
- خودآموزی و خود - تنظیمی را در دانش آموزان پرورش دهیم.
- محیط یادگیری را طوری طراحی کنیم که محیطی غنی و معتبر برای حل مسئله باشد.